

"På Förstukvisten"

50
omtyckta låtamelodier för fiol.

spelta på Skansen
utå

LARS I SVARVEN
L.J. SUNDELL.

Ur utlåtanden från auktoriteter inom folkmusikens område.

På begäran får jag härmed intyga, att Läraren Herr *L. J. Sundell* i Västervik är en synnerligen intresserad och insiktsfull samlare av gammal svensk folkmusik och därvid ådagalägger ovanlig förståelse för efterforskningar och undersökningar jämväl rörande företeelser, som med denna musik äga samband; att hr Sundell dessutom *korrekt* och *stilenligt* föredrar gamla svenska låtar.

Lund den 1 okt. 1910.

NILS ANDERSSON

Stadsnotarie, Juris och Fil. Kand.

Det är undertecknad ett näje att intyga, det folkskolläraren *L. J. Sundell* från Västervik under den tid han medverkat på Skansen som allmogefiolist, visat sig äga, ej blott en betydande *färdighet* å sitt instrument, utan jämväl den sanna *förståelsen* för folkmusikens väsen: dess *vemod* och *humor*.

Stockholm den 22 febr. 1915.

NILS KEYLAND

Intendent vid Nordiska museet och Skansen.

Herr *Sundell* är en synnerligen duktig fio-
list, som ej blott spelar även de svåraste av
våra polskor och andra danslåtar fullständigt
korrekt i tekniskt avseende, utan vad mera är,
förstår att återge dem på äkta bondespelsmanér,
både vad rytm, betoning, och stråkföring an-
går.

Stockholm den 15 febr. 1915.

YNGVE LAURELL

Amanuens. Riksmuseet.

BESKRIVNING.

De flesta av mig här upptecknade låtar från "Östergyllen" spelades eller sjöngos i min barndom på 80-talet uti Ydre och Kinda härader av följande personer:

- 1) Eva Bom, (mormor) född år 1800. 2) Smeden Samuel Kindgren från Rumskulla. 3) Förtennaren Per Andersson, Sund. 4) Mjölnaren "Annars Joan", Sund. 5) Nämndemannen A. G. Johansson, Sund. 6) Kusken E. Valström, Sund. 7) Göran Aronsson, Tidesrum samt socknejonet "Stuta-Zakris" m. fl.

1. **Västerdahls-marsch**, gånglåt, spelades och trallades allmänt på 80- och 90-talen samt användes t. o. m. som "utgångsstycke" i kyrkan.
2. **Landsvägstrall** sjöngs mestadels av den kvällsvandrande ungdomen. Texten till första versen: "Jag, har trott, att ditt hjärta var ett tempel, där varken svek eller falskhet uti kunde bo, men du var för mig ett lärorikt exempel, att det finns väl ingen 'flecka', som man riktigt kan tro" etc.
3. **Stuta-Zakris' luffarelåt**. Socknejonet Zakris var ett stort original med sina gånglåtar och visor, de senare med mer eller mindre "vågad" text. Melodierna utförde han på s. k. "säldepipa", (sälgbarks-pipa) näverlapp eller syrenlöv. — Den första versen i "Luffarelåten" lyder: "Jag är en liten lilja, som nyligen uppväxt uti detta ogräs, som ännu står kvar, och falskhet och svek, de vill förföra mig, och snarorna de ligga så fördolda på min stig." Senare delen av låten trallades eller spelades å hans primitiva instrument.
4. **Flötare-trallen**. Bulsjö-ån i Sund användes förr och än i dag som flottningsled för Ydrebygdens avverkade timmerstockar. Då "flötara" marscherade mellan de olika "tvärkroka", där timret "satt sig" och buro stolt sina pikhakar på axeln, trallades eller visslades ovannämnda låt.
5. **Mormors visa**. Visan sjöngs dallrande och yemodigt av gamla mormor, som påstod, att hennes farmor lärt henne densamma.
6. **OfferKasten**. Denna visa skildrar ett mord och huru som på mordplatsen en stor offerkast småningom kom till.
7. **Somma-visan** (obs.! o-ljud) skildrar, huru 9 ynglingar, som skulle ro över sjön Sommen i en lånad, bristfällig båt, alla funno sin grav i vågorna. "Döden mötte dem allt i ett ögonblick." — Melodien, som är högst egendomlig, lär ha diktats av en allmogekvinna.
8. **Kärleksvisa**. Melodien användes som gånglåt och hade följande text: "När jag lägger mig om kvällen, så tänker jag så här: om jag hade min flicka hos mig här:: Då skulle jag ej sörja, ty du är min och jag är din, och nu vilar jag hos dig."
9. **Knektens Kärleksvisa** sjöngs i min barndom av knekten Sandin, Svinhult. Sista versen i själva visan lydde så: "Adjö, hulda vän, du mig dårat; ja, nu får jag aldrig mera tänka uppå dig, fast hjärtat lilla mitt, det har du sårat. Nu får jag, dig förglömma och leva lyckelig." Därefter sista avdelningen: "Inte vill jag sörja, skönt om intet jag får dej, :: Si Herren Gud han har lovat att ge en bättre tös åt mej."
10. **Lekmelodi**, allmän i Sund. Texten: "Gosse lille, håller du mig kär, skall du få vila på armen :: Vill du, vill du bygga bo med mej; aldrig nånsin överger jag dej; tro och kärlek leva blott för dej, så länge kärleken håller sei."
11. **Ägga-valsen**. Om denna vals berättas, att tvenne spelmän blevo bjudna långt bort från hemorten för att spela på ett påskakalas. De hade förut kommit överens om att till minne härv komponera en vals med 4 repriser; alltså två vardera. Emellertid blevo de efter tidens sed grundligt trakterade med påskägg, varvid det tomma skalet för varje uppåtet ägg skulle fyllas med brännvin och samvetsgrant, supas ur. Då spelmännen vagnade "dagen efter" för att dikta den nya valsen, så var den ene sjuk och ångerfull, då däremot den andre var synnerligen "livad". Den tungsinte börjar i första repisen, den glade diktar den andra; n:r 1 fortsätter i tredje repisen för att i den fjärde bli utskrattad av sin kamrat.
12. **Schelins vals** spelades ofta på "lekestugor" och "ostagänge" i Ydre.
13. **Kinda-vals**. Denna melodiösa låt var förr allmän uti Kinda härad.
14. **Ydre-vals**. Valsen spelades framför allt på herrskapsbaler.
15. **Klarinetts-vals** tar sig bäst ut på klarinett och var vanlig på 90-talet. Omtyckt att dansa efter.
16. **Trigrepens**. De gamla spelmännen använde sällan lillfingret på de tre grövre strängarna. Dock kunde en och annan av de skickligaste sträcka lillfingret ända till "grovbasen", då man fick "tritonig kläm". Därav valsens namn.

- 17. Klockvalsen.** I Östergötlands museum finns en gammal väggklocka, som på metalltrattar spelar melodin till: "Fordomdags drucko götarna ur horn." Efter denna melodi som mönster lär valsen vara komponerad.
- 18. Prinsessvalsen** spelades med kläm av A. Larsson, Svinhult. Han var min "medspelare" i yngre dagar.
- 19. Sammels vals.** Denna var spelman Samuel Kindgrens favorit-vals.
- 20. "Sputta i taket"-valsen** utfördes vid glada tillfällen av nämnde K. Han satte då upp stolen i en "ståndssäng" och placerade sig, sittande på stolstödet och med fötterna på sitsen, varefter han kunde "smocka dit bladda, så ho inte köm igen".
- 21. Vikbolands-vals.** Denna vals är upptecknad efter en spelman från Norrköpingstrakten.
- 22. Soldatvals** spelades förr allmänt vid "skarp-skyttebaler".
- 23. Ydre-Hambo** är upptecknad efter kusken E. Valström, Buhlsjö, Sund.
- 24. Kinda-Hambo** är allmänt känd i Tidesrum och Kisa.
- 25. Knäpp-Hambo,** spelad med kläm av spelmannen "Göran i Läpp".
- 26. Görans Hambo** är, enl. uppgift komponerad av samme spelman.
- 27. "Pater Katt"** (schottis) är komponerad av en snickare, nu bosatt i Närke.
- 28-29. Kinda-polkor.** Dessa livliga "polketter" spelas allmänt i Tidesrum.
- 30. Ydre-polka** med sina sprittande tongångar dansas efter "så askan dammar i spisen".
- 31. Rivare-polka.** Till de två första takterna sjunges: "Klia, klia tårna på dej?" Första och femte takterna böra spelas med glidning på a-strängen.
- 32. Görans polka** är komponerad av den förut nämnde "Göran i Läpp".
- 33. Knäpp-polka,** spelad av kusken E. Valström, Buhlsjö, Sund. Vid knäpplingarna på e-strängen brukade han passa på att med stråken dänga de dansande flickorna i ryggen.
- 34. Signal-polka.** De två första takterna, som kunna bisseras, tills de dansande ställt upp sig, har givit polkan sitt namn.
- 35. Pelles polka** är komponerad av urmakaren Per Engstrand, Malexander.
- 36. Gammal polska.** Denna egendomliga typ, som brottas mellan dur och moll, är upptecknad ur en äldre notbok, tillhörig en sjöman från trakten av Bråviken.
- 37. Etter-polska.** Då spelare Sammel "sulle dra te" me samma polska, brukade han säga: "Nu ska jag spele, så gräset ska gro å så etter rasane, så fönsterrutera ska stå som sprättebåga."
- 38. Kindgrens polska.** Om denna polska, som var samme spelmans favoritlåt, brukade han yttra: "Hö går så fort, så just sön en löfter öpp fingra, ä en te ress å sätta ner dom igen."
- 39. Polska.** Den är känd i hela Östergötland, och brukade man sjunga till de två första takterna: "Trip, trap, trull, Lötsa trillar ikull."
- 40. Körpolska.** "Fyra vita hästar för en ljusblå vagn, hopp fadiralladiralla etc.; fyra spruckna bjällror, di ger ingen klang, hopp faderiaderia etc." Polskan dansades helst som lång eller slängpolska, då alla skulle vara med i svängen.
- 41. Mjölnarens polska** är den första låt, jag vid 9 års ålder hörde spelas av Anners Johan Mjölnare, Ånstad kvarn, Sund.
- 42. Trätarepolskan.** I första reprisen är spelmannen vresig, enär hans skvalleraktiga käring stannat för länge borta. Hon vågar ej gå hem, förrän hon lånat ett kvarter brännvin att muta gubben med. Hemkomsten skildras i 2:a repisen.
- 43. Grisapolska,** en burlesk företeelse, som ej är ämnad att dansa efter.
- 44. Näcka-polskan** är upptecknad av framlidne musikdirektör Törnwall, Linköping. De egendomliga tongångarna i första reprisen samt 16-delsfigurerna i andra repisen 'orde påminna om Näckens vattenrörelser.
- 45. Polska a-moll.** Har upptecknats efter gamla noter från "Göran i Läpp".
- 46. Östgötasverpen** (sverpa-dansa) är efter Anders Gustav Johansson, Lövåsa, Sund.
- 47. Hins polska** skall åskådliggöra, när Hin Håle tog Pintorpafrun. Till första reprisen sjunger hon: "Söte Håle, ta mej inte än!" I den andra svaras: "Joo duu, joo du, ja tar dej." Efter spelman Söderberg, Västervik.
- 48. Snickare-polska** är komponerad 1834 av en mycket musikalisk spelman Styrlander, Kinda.
- 49. Visslare-polska** är från samme spelman. Glada visslingar höras i flageolett-tonerna.
- 50. Nöckla-härpa.** Denna gamla polska med sin sällsynta c-molls-förstämnings är upptecknad efter förut omnämnde A. G. Johansson, Sund. Första repisen får ej spelas fort. I den andra med sitt "stadiga legatospel, höres "nyckelharpan surra".

Västerdahls marsch.

1.

A musical score for 'Västerdahls marsch.' It consists of five staves of music in 2/4 time, G major (indicated by a treble clef and two sharps). The first staff begins with a dotted half note followed by eighth notes. The subsequent staves feature various rhythmic patterns including sixteenth-note figures and eighth-note pairs. Measure lines and repeat signs are present, particularly in the middle section.

Landsvägstrall.

2.

A musical score for 'Landsvägstrall.' It consists of four staves of music in 2/4 time, G major. The first staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The subsequent staves feature eighth-note patterns and sixteenth-note figures. The score concludes with a dynamic marking 'tr' (trill) over a sixteenth-note figure.

Stuta-Zakris' Luffarelåt.

3.

Trall el. vissling

Flötaretrallen.

4.

Mormors visa.

fr. 1700 talet.

Långsamt.

5.

Jag är ett lamm bland vil - da djur, som ut - i sko-gen är. Jag har ej far, ej
hel - ler mor, ej hel - ler sys - ter, ej hel - ler bror, på he - la den - na jord.

Offerkasten.

6.

Somma - Visan.

7.

Kärleksvisa.

8.

Knektens kärleksvisa.

Långsamt.

9.

Lekmelodi.

10.

Ägga - Valsen.

11.

Schelins Vals.

12.

Musical score for Kinda-Vals, measures 1 through 12. The score consists of six staves of music in G major (two sharps) and common time. Measure 1 starts with a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 2-3 show eighth-note pairs. Measure 4 has a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 5-6 show eighth-note pairs. Measure 7 has a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 8-9 show eighth-note pairs. Measure 10 has a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 11-12 show eighth-note pairs.

Kinda-Vals.

13.

Musical score for Kinda-Vals, measures 13 through 18. The score consists of six staves of music in G major (two sharps) and common time. Measure 13 starts with a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 14-15 show eighth-note pairs. Measure 16 has a eighth-note followed by a sixteenth-note. Measures 17-18 show eighth-note pairs.

Ydre - Vals.

14.

Klarinett - Vals.

15.

Trigrepens.

16.

Klockvalsen.

Tema.
Långsamt.

17.

„For-dom-dags druc-ko gö - tar-ne ur horn“

Valsen.

Prinsess - Vals.

18.

Sammels Vals.

19.

"Sputta i taket"- Valsen.

20.

The musical score consists of three staves of music in G major, 2/4 time. The first staff features two melodic entries, each preceded by a note labeled "ptuhtt". The second staff contains two sections labeled "1." and "2.". The third staff continues the rhythmic pattern established in the previous staves.

Vikbolands - Vals.

21.

This section contains four staves of music in G major, 3/4 time. The music is characterized by its rhythmic complexity and melodic flow across the measures.

Soldat - Vals.

22.

This section contains four staves of music in G major, 3/4 time. It features a mix of eighth and sixteenth-note patterns, creating a distinctively rhythmic character.

Ydre-Hambo.

23.

The musical score for "Ydre-Hambo" consists of four staves of music in 3/4 time. The key signature is one sharp. The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, with some slurs and grace notes. The score is divided into measures by vertical bar lines.

Kinda - Hambo.

24.

The musical score for "Kinda - Hambo" consists of five staves of music in 3/4 time. The key signature is one sharp. The music includes various rhythmic patterns and dynamics, such as eighth and sixteenth notes, with slurs and grace notes. The score is divided into measures by vertical bar lines.

Knäpp - Hambo.

25.

The musical score for "Knäpp - Hambo" consists of three staves of music in 3/4 time. The key signature is one sharp. The music includes various rhythmic patterns and dynamics, such as eighth and sixteenth notes, with slurs and grace notes. Performance instructions include "pizz." and "arco". The score concludes with "Fine." and "D.C. al Fine." at the end of the third staff.

Görans Hambo.

26.

"Pater Katt"

(Schottis)

27.

Kinda-Polka 1.

28.

This section contains five staves of musical notation for a single instrument. The music is in 2/4 time with a key signature of one sharp. The notes are primarily eighth and sixteenth notes, with various slurs and grace marks. The piece consists of two measures per staff, separated by a double bar line with repeat dots.

Kinda-Polka 2.

29.

This section contains four staves of musical notation for a single instrument. The music is in 2/4 time with a key signature of one sharp. The notes are eighth and sixteenth notes, with dynamic markings like f (forte) and f (fifths). The piece includes first and second endings, indicated by '1.' and '2.' above the staves.

Ydre-Polka.

30.

This section contains four staves of musical notation for a single instrument. The music is in 2/4 time with a key signature of two sharps. The notes are eighth and sixteenth notes, with slurs and grace marks. The piece features a mix of eighth and sixteenth note patterns throughout the staves.

Rivare-Polka.

31.

Görans Polka.

32.

Knäpp - Polka.

33.

Signal-Polka.

34.

Pelles Polka.

35.

Gammal Polska.

36.

Etterpolskan.

37.

Kindgrens Polska.

38.

Polska. ("Trip, trap, trull")

39.

Kör - Polska.

„Fyra vita hästar för en ljusblå vagn”

40.

Mjölnarns Polska.

41.

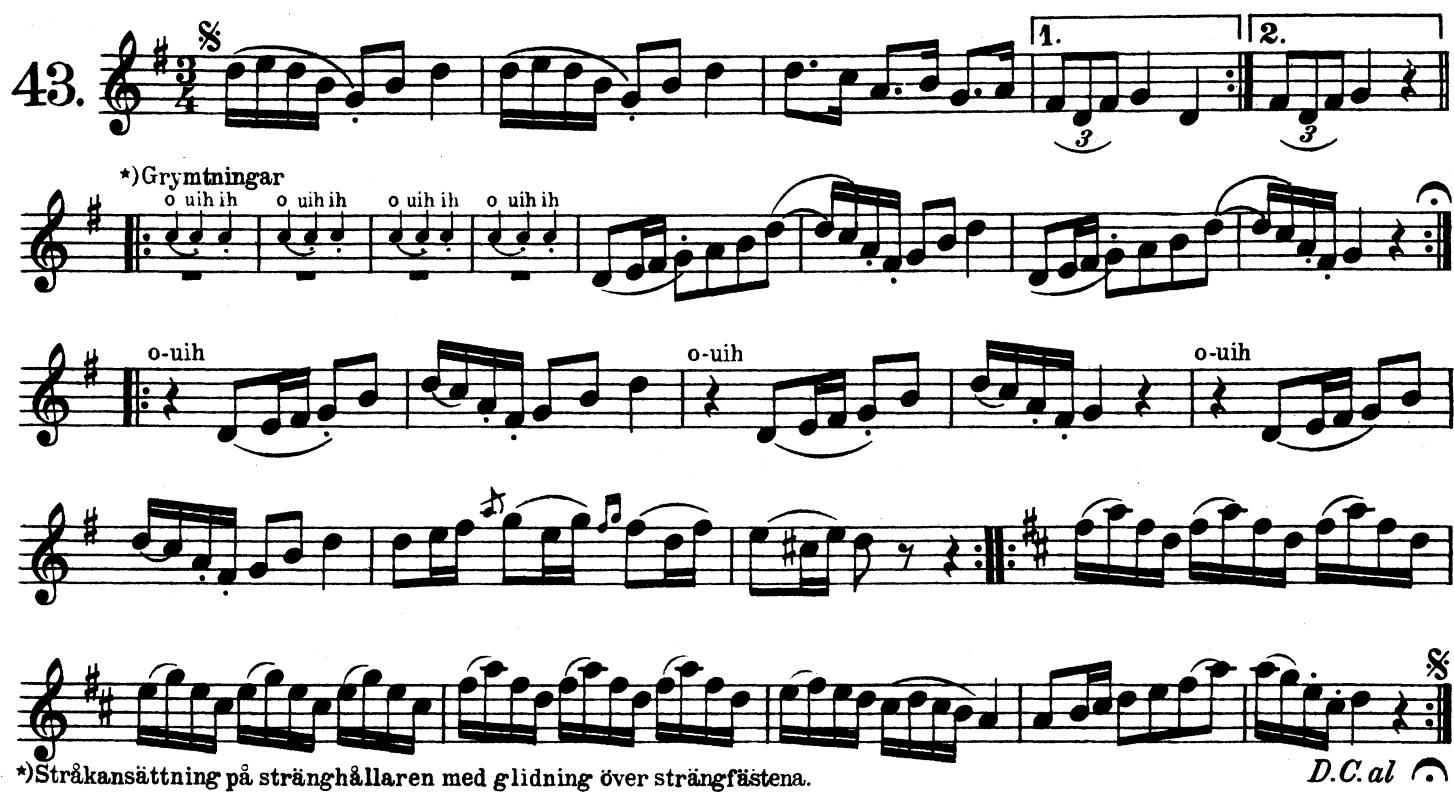
Trätarepolskan.

Spelman är arg; gum - man är ute och skvallrar. Mumlar

42.

Gumman kommer med en flaska
„skärpt” inom tröjan, och
glänter sakta på dörren.

Grisa-Polska.

43.

*) Grymtningar
o uih ih o uih ih o uih ih o uih ih

o-uh
o-uh
o-uh

*) Stråkansättning på stränghållaren med glidning över strängfästena.

D.C. al

Näcka-Polskan.

44.

Polska. D moll.

45.

Östgöta-Sverpen.

Stämning.

46.

Hins Polska.

Stämning.

47.

Snickare-Polska.

Stämning.

48.

Musical notation for Snickare-Polska, starting at measure 48, in G major, 3/4 time. The notation includes dynamics like "pizz." and "arco".

Visslare-Polska.

Stämning.

49.

Musical notation for Visslare-Polska, starting at measure 49, in G major, 3/4 time. The notation includes endings and dynamic markings like "tr".

Fine.

D.C. al Fine.

"Nöckla - Härpa," gammal polska.

Stämning.

50.

Musical notation for "Nöckla - Härpa," gammal polska, starting at measure 50, in G major, 3/4 time.